

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Nefndarálit Efnahags- og viðskiptanefndar um

Þingmannatillögu um viðmið fyrir sjálfbæran námurekstur á Norðurlöndum

1. Tillaga nefndarinnar

Efnahags- og viðskiptanefnd leggur til að

Norðurlandaráð beini tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar um

að setja fram viðmið um sjálfbæra námuvinnslu og grjótnám á Norðurlöndum, til dæmis í formi yfirlýsingar eða stefnuskrár þar sem settar verði fram forsendur ábyrgðar námuvinnslu og grjótnáms, bæði með tilliti til umhverfis og samfélags, sem byggist á reglum hvers lands fyrir sig og alþjóðlegum reglum og reynslu sem þegar er til staðar

að hafa sem markmið að norræn yfirlýsing/stefnuskrá með viðmiðum um sjálfbæra námuvinnslu og grjótnám geti legið til grundvallar komandi reglugerða hjá ESB/á alþjóðavísu

að taka tillit til náttúru- og vatnsverndarsjónarmiða í viðmiðunum, réttinda frumbyggja, heimamanna og atvinnulífs, öryggis og réttinda námaverkamanna, réttar meðferðar efnis sem til fellur við vinnsluna, bótaábyrgðar ef til tjóna kemur, innviða samfélagsins, að komið sé til móts við mennta- og færniskrófur með meiru

að allir hlutaðeigandi taki þátt í vinnunni og eigi virk samskipti þar sem skipst er á reynslu og þekkingu auk þess sem skapað er gegnsæi til að minnka hættuna á endurtekningu á til dæmis neikvæðum áhrifum á umhverfið

2. Aðdragandi

Námurekstur er í uppsveiflu á nýjan leik, ekki síst á Norðurlöndum. Bara í Svíþjóð gera spár ráð fyrir að á komandi 16 árum fjölgi námum úr 16 í 47 námur. Jarðefni eru hluti nánast allrar hátækni framleiðslu. Stöðugur

aðgangur að jarðefnum er forsenda hagvaxtar og nýrra starfa. Um leið spretta upp sífellt fleiri deilur í tengslum við aukinn námuiðnað, bæði með tilliti til umhverfis, en líka með tilliti til réttinda frumbyggja og landeigenda og annarra hagsmunaaðila í atvinnurekstri (einkum ferðaþjónustu).

Í takt við aukna eftirspurn eftir neysluvörum í heiminum, hækkar einnig verð á málmum og jarðefnum. Mörg lönd taka sér nú stöðu til að tryggja framboð mikilvægra málma og jarðefna til langframa. Norðurlöndin, einkum Finnland, Svíþjóð og Noregur, eru mikilvæg og tæknilega vel þróuð námuríki og gegna því mikilvægu hlutverki á þessu sviði á alþjóðavísu.

Norðurlöndin eru stærsta málmframleiðsluvæði ESB og í fararbroddi tæknilega séð í Evrópu. Svíþjóð er langstærsti framleiðandi járngrýtis í ESB og er tilgreint af *Frasier Institute* sem hentugasta land í heimi fyrir nýjar námur (Finnland er í öðru sæti á listanum og Noregur í því tíunda). Á Grænlandi er byrjað að kanna möguleikana á auknum námuiðnaði, sem búist er við að verði mikill. Finnland (2010)¹, Noregur (2013)², Svíþjóð (2013)³ og Grænland (2009)⁴ hafa eigin stefnu í jarðefnamálum, sem leggur áherslu á sömu hugmyndir: sjálfbærni, aukna samkeppnishæfni, forystuhlutverk í atvinnugreininni, umhverfi, vistfræðilega, félagslega og menningarlega þætti, varðveislu og þróun náttúru- og menningarumhverfis með meiru. Ísland er með áætlanir um að móta svipaða stefnu.

Í dag er þó sett fram gagnrýni um að ríkisstjórnir landanna taki ekki nægilega mikið tillit til einmitt umhverfisins, frumbyggjanna/landeigendanna eða réttinda/hagsmuna annarra atvinnugreina í tengslum við verkhönnun og námavinnslu. Einnig eru uppi umræður, ekki síst í Svíþjóð, um skilmálana fyrir starfsemi alþjóðlegra námafyrirtækja í landinu. Hugmyndir um að koma á fót starfsemi í stíl við norska olíusjóðinn hafa verið settar fram. Að alþjóðleg námafyrirtæki greiði tæpast andvirði þeirra málma og jarðefna sem þau vinna úr jörðu er annað málefni sem hefur hlotið gagnrýni úr ýmsum áttum. Í dag greiða fyrirtæki sem vinna málma/jarðefni úr jörðu í Svíþjóð gjald upp á 0,5 prómill af verðmæti þeirra auðlinda sem þau vinna úr jörðu. Í Indlandi er þetta gjald 10%. Hvað má telja sjálfbært til lengri tíma litið?

Spurningar um námureksturinn hafa verið ofarlega á döfinni, bæði innan ramma norsku formennskuáætlunarinnar í Barentsráðinu, sem og í þeirri finnsku (2013-2015), alveg eins og í sænsku formennskuáætluninni í Norrænu ráðherranefndinni (NMR) 2013 (NordMin-verkefnið). Markmiðið með NordMin-verkefninu er að skapa norrænan vettvang fyrir sjálfbæran hagvöxt og aukna samkeppnishæfni námuvinnslu og grjótnáms á Norðurlöndum.

Sem liður í nýrri stefnu Norðmanna um jarðefni verður verkefni í gangi um tveggja ára skeið um umhverfisvæna urðun. Finnland hins vegar er með fimm ára verkefni „Green Mining“ (fjárhagsáætlun 60 milljónir evra) til þess að tryggja sjálfbæran rekstur til lengri tíma. Hægt er að eiga gagnlegt samstarf á þessu sviði, því námuvinnsla stendur styrkum fótum á Norðurlöndum, og þar sem almenningsálitið er í augnablikinu mjög sterklega gegn námurekstri gæti verið gott fyrir atvinnugreinina að sýna metnað sinn með tilliti til sjálfbærni.

¹http://www.mineraalstrategia.fi/etusivu/fi_FI/etusivu/files/84348449708116169/default/FinlandsMineralstrategi.pdf

²http://www.regjeringen.no/pages/38261985/mineralstrategi_20130313.pdf

³<http://www.regeringen.se/content/1/c6/20/96/57/14fbc930.pdf>

⁴<http://naalakkersuisut.gl/~media/Nanoq/Files/Publications/Raastof/DK/Mineralstrategi%202009.pdf>

Norðurlandaráð

A 1583/náring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Norðurlandaráð

A 1583/náring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Spurningin er þá, hvað er sjálfbær námuvinnsla? Í rannsóknnum er oft talað um sjálfbærni í tengslum við:

- Heilsu fólks
- Líffræðilegan fjölbreytileika og náttúruumhverfi
- Menningarumhverfi og söguleg gildi
- Framleiðslugetu vistkerfanna til lengri tíma lítið
- Góða umgengni um náttúruauðlindirnar

Til þess að námustarfsemi eigi að geta skapað sjálfbæran og stöðugan hagvöxt, með tilliti til allra þessara þátta, er þörf fyrir kunnáttu og skýran vilja til að hafa stjórn á hlutunum. Námuvinnsla er ekki eins og hún var fyrir 15-20 árum síðan. Í dag er vinnslan úr jörðu hátæknivædd, en það krefst mjög sérhæfðs vinnuafls sem oft getur verið erfitt að fá. Aukin námuvinnsla krefst einnig góðrar uppbyggingar innviða, en það getur oftar en ekki rekist á við hagsmuni annarra fyrirtækja.

Rannsóknir síðustu ára á þessu sviði sýna að opnun nýrrar námu á litlu afskekktu svæði tryggir ekki sjálfkrafa nýja búsetu og vöxt á svæðinu. Flest bendir hins vegar til að fólk, einkum fjölskyldur, þar sem tveir fullorðnir eru háðir atvinnutekjum, setjist að í jaðri stórra svæða og að annar hinna fullorðnu í fjölskyldunni ferðist dag hvern eða vikulega til námusvæðisins. Skattur launþegans rennur þá til búsetusvæðisins í staðinn fyrir námusvæðisins. Auk þess sýna rannsóknir að aðgengi að vinnu er ekki eini úrslitabátturinn sem ræður ákvörðun fjölskyldu um búsetu. Þættir eins og umhverfi, menningarframboð og möguleikar til mennta skipta líka höfuðmáli.

Til þess að lítið námusvæði geti öðlast langa tilveru er einnig þörf fyrir fjölbreytt atvinnulíf. Annars er sú hættu fyrir hendi að þegar náman hættir að borga sig, þá deyr námusvæðið út. Náð samstarf á milli atvinnulífs, háskóla/rannsókna og bæjarfélags/ríkis ræður hér úrslitum um að gera lítinn stað nægilega fjölbreyttan og nýskapandi til að geta lifað af til lengri tíma lítið.

Það finnst dæmi erlendis frá um að ríki krefjist þess af námufyrirtækjum að þau sýni fram á sjálfbærni starfsemi sinnar, að fjárfestingar þeirra í innviðum eigi að vera til hagsbóta fyrir allt samfélagið á staðnum auk þess sem fyrirtækin skulu fjárfesta í samfélaginu þannig að allt samfélagið á staðnum njóti góðs af námustarfseminni á svæðinu. Þrátt fyrir þetta ríkir þó óvissa um hvort lítil og afskekkt svæði geti laðað að fasta búsetu og rannsóknir í slíkum mæli að samfélögin verði sjálfbær til lengri tíma lítið.

Aukin námuvinnsla veldur því að sífellt spretta upp nýjar deilur um réttindi frumbyggja og landeigenda auk hagsmuna annars atvinnulífs, ekki síst ferðapjónustu. Í dag færir ferðapjónustan meiri fjármuni í ríkissjóði Norðurlandanna en námuvinnsla og fleira fólk vinnur við ferðapjónustu. Frá sjónarhóli ferðapjónustunnar eru óskir ferðamanna um að upplifa ósnortna og hreina náttúru í beinni andstöðu við starfsemi námufyrirtækjanna. Jafnvel menning og atvinnulíf Sama, sem einnig eru nátengd ferðamennsku á svæðinu, standa oft í deilum við starfsemi námufyrirtækjanna á sama svæði.

Á grundvelli þessara flóknu aðstæðna lagði flokkahópur miðjumanna fram nýja þingmannatillögu þann 9. janúar 2013 um að Norðurlöndin í sameiningu móti skýr viðmið um sjálfbæran námurekstur á Norðurlöndum.

Þingmannatillagan var fyrst tekin fyrir á janúarfundi efnahags- og viðskiptanefndar í Reykjavík 29. janúar 2013. Þar vildi nefndin einnig

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

íhuga spurninguna um námurekstur Kínverja/erlendra námufyrirtækja á Grænlandi og spurninguna um vatnstilskipunina sem tengist losun í vötn.

Norðurlandaráð

Á aprílfundinum þann 10. apríl 2013 hafði efnahags- og viðskiptanefnd ásamt umhverfis- og náttúruauðlindanefnd boðið fulltrúum formennskuáætlunar Svía í Norrænu ráðherranefndinni (NMR) á kynningu á NordMin-verkefninu. Formaður stýrinefndarinnar, Mikael Gröning, kynnti NordMin. Innan ramma NordMin-verkefnisins eru engin fullunnin viðmið um sjálfbærni, en menn skulu taka tillit til sjálfbærni í öllu sem gert er innan ramma verkefnisins.

Fyrstu drög að nefndaráliti voru tekin fyrir á septemberfundinum 24. september 2013 þar sem ákveðið var að afla frekari sérfræðiþekkingar á þessu sviði með því að senda tillöguna til umsagnar í öðrum nefndum og hjá viðeigandi aðilum í löndunum.

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Norðurlandaráð

3. Remissbehandling

Sekretariatet har sänt medlemsförslaget på remiss/höring i länderna (via delegationssekretariaten), samt till NordMin, och bett övriga berörda utskott i rådet komma med synpunkter och förslag till medlemsförslaget. Nedan finns et resumé av de skriftliga remissvaren, som har inkommit.

Medlemsförslaget sändes på skriftlig remiss till följande instanser. (De, som har svarat, är markerade med kursiv).

Finland:

Jord- och skogsbruksministeriet, Kommunikationsministeriet, Arbets- och näringsministeriet, Miljöministeriet, Geologiska forskningscentralen, Säkerhets- och kemikalieverket (TUKES), Strålsäkerhetscentralen (STUK), Sametinget, Södra Savolax närings-, trafik- och miljöcentral, Lapplands närings-, trafik- och miljöcentral, Norra Karelen närings-, trafik- och miljöcentral, Norra Savolax närings-, trafik- och miljöcentral, Lapplands förbund.

Jord- och skogsbruksministeriet (Maa- ja metsätalousministeriö) anser att det är viktigt att hållbarheten och säkerheten inom gruvnäringen förbättras, men att det inte är nödvändigt att utarbeta särskilda nordiska kriterier utöver nationella, europeiska och internationella. Eftersom gruvorna arbetar på den globala marknaden, skall de nordiska länderna aktivt medverka till att utveckla internationella standarder.

Miljöministeriet (Ympäristöministeriö) anser att förslaget om gemensamt utformade kriterier för hållbar nordisk gruvnäring är värt understöd. Miljöministeriet hänvisar till ett handlingsprogram⁵ (utgiven i april 2013) om Finland som pionjär inom hållbar utvinningsindustri. Handlingsprogrammet innehåller 35 åtgärder som ska säkerställa en ekonomiskt, socialt och miljömässigt hållbar gruvnäring i Finland. I handlingsprogrammet föreslås det bl.a. att det ska tas fram indikatorer för en hållbar gruvnäring (s. 19).

Strålsäkerhetscentralen, STUK (Säteilyturvakeskus) understöder förslaget om gemensamma nordiska hållbarhetskriterier för gruvindustrin. STUK anser, att ur kriterierna bör framgå att en högstående säkerhetskultur, inklusive strålsäkerhet, är en central och ledande resurs i en ansvarsfull gruvdrift. I fall kriterierna bestäms, så kunde resultaten av stresstesterna på Finlands gruvor utnyttjas. Stresstesterna utfördes under 2013.

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

⁵ http://www.tem.fi/files/36550/TEMjul_15_2013_web_29042013.pdf
(endast på finska)

Närings-, trafik- och miljöcentralen Lappland, ELY-centralen Lappland (Elinkeinto-, liikenne- ja ympäristökeskus Lappland) konstaterar, att gruvindustrin för tillfället genomgår en period av kraftig utveckling. Utvinningsindustrin och associerad fortsatt förädling, teknologiindustrin, forskning och utveckling är en signifikant utvecklingsmöjlighet för Norden. Samtidigt ska grunden för hållbar gruvnäring baseras på respekt för miljö, den lokala befolkningen och andra ekonomiska verksamheter.

ELY-centralen anser, att handlingsprogrammet (nämnt ovan) kan användas som bas till kriterier för en hållbar nordisk gruvnäring.

ELY-centralen nämner följande förutsättningar till hållbar gruvdrift ur miljöns och samhällets synpunkter:

- Kontinuerlig utveckling av aktiviteter för att minimera miljöpåverkan under hela gruvans livscykel
- Vattenförvaltningsplan
- Utnyttjande och rätt hantering av sidomaterial
- Skadliga effekter minimeras i prospekteringsområdet
- Hantering av säkerhetsfrågor åtminstone så som krävs enligt lag
- Aktiv dialog och öppen kommunikation
- Sammanställning av ett CSR-program
- Balanserade aktiviteter med närboende och andra branscher
- Framsynta utbildnings- och kompetensbehov
- Mångsidigt samarbete med samarbetspartner och entreprenörer

Norge:

Nordisk sekretariat i UD (for høring av statlige myndigheter), Sametinget, Norsk industri, Norges naturvernforbund.

Nordisk sekretariat i UD svarar att medlemsförslaget är sänt vidare till Närings- og handelsdepartementet (NHD). NHD har inga speciella kommentarer till förslaget.

DU menar, att innan man utarbetar egna nordiska kriterier för hållbar gruvnäring skall man undersöka vilka kriterier som redan finns i dag. UD anser, att styrgruppen i NordMin kunde vara ett bra forum för att kunna utveckla gemensamma initiativ.

Sverige:

Naturvårdsverket (Miljödepartementet), *Transportstyrelsen* (Näringsdepartementet), *Trafikverket* (Näringsdepartementet), *Sametinget*, *Länsstyrelsen i Norrbottens län*, *Länsstyrelsen i Västerbottens län*, *Sveriges kommuner och landsting*, *Världsnaturfonden*, *Naturskyddsföreningen*

Naturvårdsverket anser att medlemsförslaget i sin nuvarande form behöver revideras för att klargöra vilka delar som ska omfattas och att dessa delar inte redan omfattas av nationell reglering eller EU-reglering (som redan finns inom miljöområdet). *Naturvårdsverket* konstaterar, att behovet av kriterier eventuellt är större inom ekonomisk och social hållbarhet.

Naturvårdsverket anser också, att framtagning av exakta kriterier såsom förslås förutsätter att kriterierna ska avse områden som inte redan är reglerade i lagstiftningen, samt att nordiska metoder finns att tillgå eller kan utvecklas. *Naturvårdsverket* menar, att man först behöver klargöra vilka delar som redan är reglerade och som skulle kunna vara av intresse för eventuella nordiska kriterier. Det hänvisas till den vägledning för prövning av gruvverksamhet⁶ som Sveriges Geologiska Undersökning har

⁶http://www.sgu.se/dokument/service_sgu_public/vagledning-for-provning-av-gruvverksamhet.pdf

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

tagit fram í samráð með Naturvárðsverket. Det rekommenderas också att man kunde jämföra medlemsförslaget mot de synpunkter och områden som har uppmärksammats inom konsultationsprocessen för NordMin-projektet, som redan har avslutats.

Transportstyrelsen avstår från att lämna synpunkter på rubricerad remiss.

Trafikverket tillstyrker utredningens förslag i sin helhet och konstaterar, att för deras del är frågan om gruvnäringens transporter i fokus. Trafikverket anser, att avgränsningen av hållbarhetskriterierna geografiskt och funktionsmässigt är betydelsefull. Trafikverket anser, att det är ett viktigt syfte med kriterier och hållbarhetsdeklarationer att kunna mäta och jämföra prestanda, hitta förbättringspotential samt driva verksamheten mot en högre prestanda avseende hållbarhet. Trafikverket anser, att Norden är en liten aktör och att det vore önskvärt att kriterierna kunde gälla även utanför Norden. Trafikverket påpekar att i dag finns det brist på infrastruktur – transportlösningarna är både kostsamma och intressanta ur ett hållbarhetsperspektiv. Trafikverket konstaterar, att det kan finnas inspiration att hämta från andra branscher som gruvnäringen kan ha nytta av i framtagandet av kriterier.

Sametinget avstår att yttra sig.

Länsstyrelsen i Västerbottens län anser, att det är oklart vilken betydelse kriterierna skulle få för skyddet för människor och miljön, men har ingen invändning mot att Nordiska rådet tar fram sådana kriterier. Länsstyrelsen konstaterar också, att kriterierna skall ta hänsyn till befintlig lagstiftning i länderna.

Sveriges Kommuner och Landsting avstår från att lämna synpunkter.

NordMin:

NordMin konstaterar, att eftersom opinionen för tillfället är ganska stark mot gruvdrift tror de att det skulle vara bra för näringen att visa upp sina ambitioner på hållbarhetssidan. NordMin rekommenderar att samarbeta med SveMin, som har etiska regler som medlemmarna följer vad avser bland annat miljöfrågor, prospektering och hållbarhet. NordMin konstaterar också, att man kunde överväga om också bergmaterialindustrin ska vara med, vilket skulle göra omfattningen mycket större, men också mer intressant för t.ex. Danmark och Norge. I så fall bör det kanske bli "hållbarhetskriterier för gruv- och mineralnäringen".

Ytterligare har utskottet mottagit remissvar från Medborgar- och konsumentutskottet (MK), Miljö- och naturresursutskottet (MN) och Valfärdsutskottet (V). MK meddelar, att de lokala befolkningar och ursprungliga folk måste tas till hänsyn, samt föreslår ett kriterium som låter, att man skall dela erfarenheter, kunskap och skapa genomsynlighet, så att t.ex. upprepning av negativa miljöpåverkaningar minimeras. V understryker viktigheten av att dra nytta av FNs tio principer i Global Compact⁷ i arbetet med att utveckla kriterier, samt att ha ett starkare fokus på folkhälsoperspektivet. MN konstaterar, att alla berörda parter skall involveras i arbetet och betonar att arbetet tar utgångspunkt i miljöperspektivet, urbefolkningens rättigheter och ersättningsansvar vid skador, samt att detta arbete med fördel kunde ingå i projektet NordMin.

4. Sjóarmið nefndarinnar

Efnahags- og viðskiptanefnd veitir því eftirtekt að svörin sem hafa borist sýna að sjálfbærni og öryggi í námuvinnslu eru talin mikilvæg. Nokkur

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:

Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:

- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:

Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:

- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

⁷ <http://www.unglobalcompact.org/abouttheGC/TheTenPrinciples/index.html>

svör lýsa beinum stuðningi við þingmannatillöguna um viðmið fyrir sjálfbæran námurekstur á Norðurlöndum. Þó kemur einnig fram að það sé kannski ekki nauðsynlegt að móta sérstök norræn viðmið auk viðmiða hvers lands fyrir sig og evrópskra og alþjóðlegra viðmiða. Norðurlönd eru talin vera lítil á þessum vettvangi og það er talið æskilegt að viðmiðin geti einnig gilt utan Norðurlanda. Einnig er lagt til að þar sem námurnar starfa á alþjóðlegum markaði skuli Norðurlöndin á virkan hátt stuðla að því að þróa alþjóðlega staðla.

Í umsagnarsvörunum er vísað til aðgerðaáætlunar (2013) um Finnland sem frumherja á sviði sjálfbærrar vinnslu úr jörðu. Í aðgerðaáætluninni er meðal annars lagt til að útbúa þurfi vísa um sjálfbæra námuvinnslu með því að nota þá alþjóðlegu vísa sem þegar eru til staðar.

Það mætti nota aðgerðaáætlunina sem innblástur eða grunn til mótnar norrænna viðmiða. Einnig má sækja innblástur frá öðrum starfsgreinum sem námuvinnslan getur haft gagn af við þróun viðmiða, sem og frá SveMins (starfsgreinasamtök fyrir námur, jarðefna- og málmframleiðendur í Svíþjóð) síðareglur⁸ sem aðildarsamtökin fylgja með tilliti til meðal annars umhverfismála, málmleitar og sjálfbærni. Einnig er vísað til þeirra leiðbeininga um könnun varðandi námurekstur⁹ sem sænska jarðfræðistofnunin „Sveriges Geologiska Undersökning“ hefur sett fram í samstarfi við sænsku umhverfisstofnunina „Naturvårdsverket“. Þíu grundvallarviðmið SP í *Global Compact*¹⁰ er líka gott að nota í vinnunni við að þróa viðmið. Einnig mætti nota niðurstöðurnar úr álagsprófum sem framkvæmd voru árið 2013 í finnskum námum.

Meðal þeirra sjónarmiða sem hafa komið fram í ráðgjafarferlinu í kringum vinnuáætlun NordMin-verkefnisins, kom fram í mörgum svaranna að fyrr mætti taka afstöðu til spurninga um sjálfbærni og til þessa þáttar hefur líka verið tekið tillit í lokaútgáfu tilkynnir NordMin. Þetta styrkir og styður þingmannatillöguna, en áhersla hennar er á sjálfbærniþáttinn.

Í umfjöllun efnahags- og viðskiptanefndar um nefndarálit um þingmannatillöguna, sem byggðist á mótteknium umsögnum, þann 22. janúar 2014, sá nefndin að sjónarhornið beindist allt of mikið að spurningum um náttúruauðlindir og að þáttur atvinnulífsins var týndur og tröllum gefinn. Skrifstofan hefur því endurbætt fyrstu drög að nefndaráliti, þannig að tillagan er orðin viðtækari og með sterkari tengingu við málefni atvinnulífsins.

Nefndin er meðvituð um að ákveðin áskorun felst í því að menn þekkja ekki fyllilega til löggjafar á þessu sviði í hverju landi fyrir sig, sér í lagi um hvaða landsviðmið um námuvinnslu eru nú þegar til staðar. Við mótn viðmiða fyrir sjálfbæra námuvinnslu ber að rannsaka hvaða viðmið (í hverju landi fyrir sig, evrópsk, alþjóðleg) eru þegar til staðar í dag. Norræna líkanið um námuvinnslu gæti mögulega að lokum orðið forsenda hugsanlegra evrópskra viðmiða sem framkvæmdastjórn ESB vinnur að.

Sjálfbær námuvinnsla á Norðurlöndum á að byggjast á virðingu fyrir umhverfinu, heimamönnum og öðru atvinnulífi. Það að uppfylla krefjandi og há norræn viðmið og umhverfisstaðla má líta á sem samkeppnisforskot á alþjóðamarkaði.

Nefndin leggur til að Norðurlöndin í sameiningu móti bein viðmið um sjálfbæra námuvinnslu sem framhald á NordMin-verkefninu. Þessi viðmið

⁸ http://www.svemin.se/etiska_regler_sv

⁹ http://www.sgu.se/dokument/service_sgu_public/vagledning-for-provning-av-gruvverksamhet.pdf

¹⁰ <http://www.unglobalcompact.org/abouttheGC/TheTenPrinciples/index.html>

Norðurlandaráð

A 1583/náring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Norðurlandaráð

A 1583/náring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

má til dæmis gera að veruleika í formi yfirlýsingar eða stefnuskrár þar sem settar eru fram forsendur ábyrgðar námuvinnslu og grjótnáms, bæði með tilliti til umhverfis og samfélags. Námfyrirtæki, sem stunda starfsemi á Norðurlöndum, eiga að fá kost á því að undirrita yfirlýsinguna. Sambærilegt skjal er "Nordic Built Charter", en samkvæmt því skuldbinda fyrirtækin sig til að fylgja norrænum stöðlum um sjálfbærar byggingar.

5. Niðurstaða

Með hliðsjón af framangreindu leggur efnahags- og viðskiptanefnd til að

Norðurlandaráð beini tilmælum til Norrænu ráðherranefndarinnar um

að setja fram viðmið um sjálfbæra námuvinnslu og grjótnám á Norðurlöndum, til dæmis í formi yfirlýsingar eða stefnuskrár þar sem settar verði fram forsendur ábyrgðar námuvinnslu og grjótnáms, bæði með tilliti til umhverfis og samfélags, sem byggist á reglum hvers lands fyrir sig og alþjóðlegum reglum og reynslu sem þegar er til staðar.

að hafa sem markmið að norræn yfirlýsing/stefnuskrá með viðmiðum um sjálfbæra námuvinnslu og grjótnám geti legið til grundvallar komandi reglugerða hjá ESB/á alþjóðavísu.

að taka tillit til náttúru- og vatnsverndarsjónarmiða í viðmiðunum, réttinda frumbyggja, heimamanna og atvinnulífs, öryggis og réttinda námaverkamanna, réttar meðferðar efnis sem til fellur við vinnsluna, bótaábyrgðar ef til tjóna kemur, innviða samfélagsins, að komið sé til móts við mennta- og færnikröfur með meiru.

að allir hlutaðeigandi taki þátt í vinnunni og eigi virk samskipti þar sem skipst er á reynslu og þekkingu auk þess sem skapað er gegnsæi til að minnka hættuna á endurtekningu á til dæmis neikvæðum áhrifum á umhverfið.

Köpenhamn, den 3 april 2014

Anders Karlsson (S)

Arto Pirttilahti (cent)

Cecilie Tenfjord-Toftby

ordförande

Eero Suutari (saml)

Gunvor Eldegar (A)

Heidi Nordby Lunde (H)

Mikkel Dencker (DF)

Ruth Mari Grung (A) Sivert Haugen

(M), Bjørnstad (FrP)

Steingrímur J. Sigfússon (VG),

viceordförande

Tarja Filatov (sd)

Torgeir Knag Fylkesnes (SV)

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:

Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:

- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:

Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:

- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

BILAGA: MEDLEMSFÖRSLAG

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Medlemsförslag om kriterier för en hållbar nordisk gruvnäring

Gruvdriften är en traditionell nordisk näringsform som för tillfället genomgår en period av kraftig utveckling. Enligt en analys från investeringsbanken Goldman Sachs, publicerad den 9.10.2012, utgör de nordiska länderna intressanta investeringsobjekt och konkurrenskraftiga alternativ i jämförelse med övriga traditionella gruvdriftsländer, som till exempel Australien, Sydafrika och Canada.

Utvecklingen av den nordiska gruvnäringen är ett spetsprojekt i samband med Sveriges ordförandeskap i Nordiska ministerrådet år 2013. Syftet med det så kallade NordMin-projektet är att skapa en nordisk plattform för hållbar tillväxt och ökad konkurrenskraft för den nordiska gruv- och mineralnäringen. Enligt det svenska ordförandeskapsprogrammet kommer NordMin att "arbeta med hela värdekedjan inom gruvnäringen – från prospektering till återvinning och resurseffektivitet samt med näringsutvecklingsfrågor som utbildning, forskningssamarbete, företagens sociala ansvar, jämställdhet och kompetensförsörjning."

Mittengruppen menar att Sveriges initiativ om den nordiska gruvnäringen siktar på framtiden och är aktuellt. Som en fortsättning på initiativet föreslår Mittengruppen att de nordiska länderna gemensamt utarbetar exakta kriterier för hållbar gruvnäring. Dessa kan förverkligas till exempel i form av en deklaration, där man fastslår förutsättningarna för en ansvarsfull gruvnäring, både ur en miljömässig och samhälllig synvinkel. I deklarationen skulle man ta hänsyn till natur- och vattenskydd, den lokala befolkningen och näringarna, samt gruvarbetarnas säkerhet och rättigheter. Gruvföretagen, som driver verksamhet i de nordiska länderna, bör ges en möjlighet att underteckna deklarationen. Ett liknande dokument är "*Nordic Built Charter*", enligt vilket företagen binder sig till nordiska standarder för hållbart byggande.

Det finns otaliga exempel på gruvverksamhetens negativa inverkan på miljön och lokalbefolkningen. En nordisk hållbar gruvnäring skall basera

sig på respekt för miljön, lokalbefolkningen och den övriga näringsverksamheten. Att uppfylla krävande och höga nordiska kriterier och miljöstandarder anses även som en konkurrensfördel på den globala marknaden. Ytterligare bör den nordiska modellen för gruvnäring utgöra kärnan för eventuella europeiska normer som EU-kommissionen förbereder.

Mot bakgrund av ovanstående föreslår Mittengruppen att

Nordiska rådet rekommenderar Nordiska ministerrådet
att upprätta kriterier för hållbar nordisk gruvnäring

Helsingfors, Stockholm, Oslo och Köpenhamn den 9 januari 2013

Anni Matthiesen (V)
Arto Pirttilahti (cent)
Erling Bonnesen (V)

Per Olaf Lundteigen (sp)
Simo Rundgren (cent)
Ása Torstensson (C)

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15

Norðurlandaráð

A 1583/näring

Fjallað um í:
Efnahags- og viðskiptanefnd

Fylgiskjal:
- Þingmannatillaga

Málsnúmer: 13-00007-15